

fe shelesen obrozih lahko bres vse fhkode fkrajfha in hitro dobro naredí; lefen obroz pa, ko je enkrat odfehan, nikoli vezh raftel ne bo. Ravno takó napzhno je mifliti, de fe nemorejo doge v shelesne obrozhe djati.

M. Ferlan.

Buče (tikve) so dobra in zdrava jed.

Mnogoverstne skušnje na Laškem in družih deželá učé, de se dajo iz buč razne prav zdrave, dobre in tečne jedí napraviti, ktere tudi želodec lahko prekuha, brez de bi mu kaj nadlegovale. Na mnoge viže se dajo jedí iz buč napraviti, in sicer:

1. Mlade bučice se dajo neolupljene ravno takó kakor kumare v jesihu nakisati, in čez zimo za jed k mesu i. t. d. ohraniti. Za to rabo so bučice vsih plemen dobre, dokler niso velikosti od 2 do 6 palcov prerastle.

2. Take mlade bučice olupljene in brez pešká so tudi na dróbné kerhlje zrezane, okisane in oljnate takó dobre za salato, kakor kumare.

3. Veči mlade bučice, olupljene in na kerhlje razrezane, práv malo časa v solnati vodi brez pešká kuhane, z srovim maslam (putram) in krušnimi drobtinami potresene in nekoliko prežgane, se ravno takó jedó, ko šparži (špargeljni).

4. Se dajo popolnoma zrele buče na ribežu, kakor repa ali zelje za jed pripraviti, ali pa kakor zeljnata špehova salata porabiti.

Pri pripravljanju te jedí se morajo pa buče vselej nasproti narezati, kér se v podobi zelja izrezane, ne dajo ohraniti, ampak se rastopijo.

Gospod Šmid so že pri velikim zboru naše kmetijske družbe v letu 1843 po lastnih skušnjah buče za jed priporočevali in pri ti priložnosti seme nekiga plemena (Türkenbund-Kürbis) zbranim udam podelili, in povedali, de je ta buča, ko je popolnoma zrela in od pešká odtrebljena, potem pa na 4 kosce izrezana in v krušni peči pečena, kar prijetna jed, v pokusu kostanju zlo enaka. — Tudi v lanjskim velikim zboru Dunajske kmetijske družbe so bile buče za človeško jed práv práv hvaljene in priporočevane.

Novo sredstvo platno beliti.

Vzemi čistiga kravjeka, to je taciga, ki ni z slamo ali steljo zmešan, in mu v kaki leseni posodi vrele vode perlij; potem ga dobro premešaj in pusti to zmes tako dolgo stati, de se voda shladí. Ko je voda hladna postala, jo odlij in deni potem platno v njo. Akoravno bi v odcejeni vodi kaj kravjeka ostalo bilo, to nič ne dé. Ko se je platno 24 ur v ti vodi namakvalo, ga vùn vzemi in v čisti merzli vodi práv dobro spêri; potem ga raztegni po tleh in ravnaj z njim, kakor pri navadnim belanju. Nemške Novice (Frauendorfer Blätter) pravijo, de je na tako vižo beljeno platno veliko veliko lepši od navadniga. Ko bi pa kdo želel, platno ali drugo prejo kar hitro vbeljeno imeti, mora zgoraj povedano namakvanje večkrat ponavljati, to je od 4 do 4 dni, in vselej v vnovič napravljeni kravjekovi vodi. — Mislimo, de bi bilo to priporočevanje skušnje vredno, kér je brez vsih zadržkov, brez vsih potroškov in brez vse škode za platno. Če bo kdo to skušnjo naredil, prosimo, nej jo nam za oglasenje v Novicah oznani.

Pogovor

kmetifhkiga ozheta s svojim naravoflovja suzhenim finam, v mefzu Velkitravnu.

O. Povej mi Janes! kakó fe neki desh napravi, kteriga imamo letaf v tem mefzu vezh ko prevezh.

Š. Desh fe napravi, zhe fe srakna mokrôta v kaplje nabêre in savoljo fvoje teshe potem is sraka na semljo pade.

O. Ali je mar kaj mokrote v sraku?

Š. V sraku je smirej mokrôta po vezhi ali manjshi meri.

O. Kakó fe pa mokrôta naredí v sraku?

Š. Mokrôta pride is semlje v srak; kader fe namrezh vôda možhno fogreje, fe rasdelí v majzhkene dele, kteri fo lahkeji ko srak; in satorej v njem plavajo in fe v njem obdershé.

O. To mi pa ne gre v glavo, ako mi kaj bolj ne rasloshifh.

Š. Kaj vidite, kader fe pifker vode k ognju priftavi?

O. Vidim is njega iti dim ali foparzo.

Š. Ta foparza ni nizm drusiga, kakor fogreta, v majzhkene dele rasdeljena voda, ktera lahkeji, ko srak, v njem plava, in naredí vidni dim. Ako fe pifker puški odkrit, fe bo v njem vfa voda pofufhila, to je, v podobi foparze v srak vfhlá, sakaj fufhiti fe, nizm drusiga ni, kakor po foparzi ali fapi sgubiti fvojo mokrôto.

O. Koliko ognja pa bi moglo treba biti, de bi fogrelo toliko vode, kolikor je s deshjem na tla pade?

Š. Kakor v pifkru ogenj, takó fogreje tudi fonze vodo v morju, jeserih, rekah, mlakah i. t. d. In veliko take od fonza fogrete vode gre v srak ko foparza, kar lahkó vidite, zhe fonze fije na mokro fireho ali kak drugi moker kraj; kar fe is firehe kadí, je vodéna foparza.

O. Kakó fe pa is srakne mokrôte naredí desh?

Š. Gorkota vodó takó možhno rasdelí in raslajfha, de fe samore v sraku dershati. Zhe vetrovi ali kaki drugi vsroki srak ras-hladé, tudi vodeni deli sgubé fvojo gorkoto, fe bolj sdrushijo in sgotfé, tesheji pofstanejo, padajo, druge enake na-fé potegvajo, in takó fe napravijo majzhkene fhe lahke in gotfé kapljize, ktere fo megla ali oblak. Ako fe pa te kapljize fhe bolj ras-hladé, fhe bolj padajo, fe s drugimi sdrushijo, fe savoljo fvoje teshe ne morajo vezh v sraku obdershati in ko debeleji ali drobneji desh na tla padejo.

O. Od kod pa to pride, de je vzhaši drobni, in vzhaši pa debel desh?

Š. Bolj ko je voda fogreta, lasheji je in vifokeji gre v srak. Pri poletni vrozhini fe ta foparza veliko vifokeji povsdigne, ko drugikrat. Kader sazhne padati ko desh, gre fkosi srak po dolgi poti, fe tedaj s veliko drugimi vodnimi deli sdrushi, in naredé fe debeleji kaplje, kakor pa drugikrat, kader je ta pot fkosi srak krajshi. Pa tudi blifk, gorkota, nagnánje vezh oblakov, samorejo pripomozhi k debelejimu deshju.

O. Sakaj neki desh raftvi selifh bolj tékne, ko pa druga voda?

Š. V sraku fo mnogotere rezhi, ktere fo raftvi selifh korifne, desh jih fabo na semljo pri-nefe, in takó desh ne pomozhi famo, ampak tudi gnojí.

O. Povej mi fhe, sakaj de fe fpomladi po deshju semlja hitreji pofufhi, ko v jeseni?

Š. Mras po simi semljo srahlja, de hitreji

mokroto v fé jemlje; studenzi in vodnjaki se po simi bolj pofufhé, in tedaj samorejo vezh vode v fé vseti; drevesa in selifha rastejo spomladi, h raftvi potrebujejo mokrote, ktero is semlje v fé potegujejo; tudi mozhne fape pifhejo spomladi, ktere semljo bolj fufhé. V jefeni vfiga tega ni; satorej mokróta dlje oftane na semlji.

O. Tudi fim she flifhal od kervaviga in shvepljeniga deshja, ki bojé pomeni hude vojske.

Š. Tudi rudezh ali rumen desh se napravi po natornim, sakaj fo taki metulji, gofénze in druge shivali, ktere rudezho ali rumeno fokrovzo po drevju in selifhah popufte, desh jo ispere in pofane od nje rudezh ali rumen. Šo tudi nekte drevesa in selifha, ktere imajo rudezhe ali rumeno zvetje, poflavim brinje, borovz, fmereka i. t. d. Mozhan veter zvetlifhki prah otrefe in v srak sanefe ali ga is drevja in selifh ispère, fe s njim porudezhi ali porumeni, ter fe vidi ko kervav in shvepljen desh, in ljudje, ki tega ne vejo, miflijo, de je kako zhudo, in de pomeni vojsko.

O. Tudi fim she flifhal, de je femtertje deshilo shabe, gofénze ali druge shivali, kar — kakor pravijo — pomeni velike fhibe boshje.

Š. Pri deshju po veliki fufhi shabe rade lesejo is fvojih lukinj, in v nekterih krajih jih je filo veliko. Ko pride mozhan vihar, vsdigne te shivali kvifhko, ktere v drugim kraju s deshjem padejo na semljo. Tudi s nebefhkim ognjem (blifkam) navdan oblak imá to laftnost, de nekte rezhi nafé vlezhe; ako tedaj tak oblak nisko gre memo kraja, kjer je dofti takih shival, jih fabo potegne in drugod jih fpufti na semljo. Ravno taka je tudi, kader kamnje, pefek, rêsh in druge take rezhi deshjuje. Nevedni ljudje to imajo sa zhudo, in prizhakujejo velike fhibe boshje.

O. To fi mi she toliko rasloshil, de fposnam, de fe to vse lahko po natornim sgodi, in de fe nam savolja takiga deshja ni potreba bati kaj hudiga. Sdaj mi pa fhe povej, sakaj de 40 dni deshjuje, zhe je deshevno na f. Medarda dan.

Š. Ozhe, ta je pa prasna! Šaj naf fkuftnja uzhi, de je vezhkrat na ta dan she deshevalo, potem pa nar lepfhi vreme bilo, ali pa de je f. Medard lep bil, potem pa je bilo deshja dovelj. Kar fe pa samore vzhasi primeriti, kdo bo na tak primerik terdno veroval?

O. Ako ne vfelej, pa fe vender vezhkrat rado kaj takiga primeri; od kod neki to pride?

Š. V nekterih krajih Afrike in Asije, poflavim v Egiptu, v Persii i. t. d. le malokdaj deshjuje, in fizer navadno le dvakrat v letu, spomladi in jefeni; takrat pa deshjuje po 40 dni, ne fizer bres prenehanja, pa vezhidel vfak dan. Špomladanjfki desh fe rad prizhnè v sazhetku Roshnizveta, tedaj okrog f. Medarda, ki je 8. dan imenovaniga mefza. Mozhan veter samore sagnati deshevne oblake v nafhe kraje; ako tedaj sazgne deshovati okrog f. Medarda, je mordè ta desh v saveši s deshjem imenovanih deshela, ki 40 dni terpi.

O. Lej, lej, Janes! fpet fi mi nekaj práv pametniga povedal. Šej je vender prav, de fim te v fholo poflal.

J. Jashirk.

Poslednje pismo gospoda Pirca iz Amerike.

Gosp. Ferdinand Šmid so te dni od svojiga prijatla duhovniga gospoda misijonarja Franca Pirca dopis prijeli, kteriga so nam prijazno za ispis v „Novice“ podelili. Našim bravcam vstreči, jim ga tukaj okrajšaniga v domačim jeziku podamo:

„Jez vedno prav zadovolin med svojimi Indijani živim. Pretečeno poletje sim v daljnih misijonskih podružnicah popotoval, kjer sim z bôžjo pomočjo zopet veliko nejevernikov preobernil in kerstil; po zimi pa sim le v treh velikih vaseh (Arbrecroche, Lacrois in Middelton) prebival, in indijanske bukve za natis pripravljaj. Cel Amerikan sim že, zakaj mestna gosposka v bližnim mestu Makinak me je pretečeno poletje deržavnika združene amerikanske deržave z vsimi pristojnimi praviciami izvolila. Kér pa Amerikanje mojiga imena izustiti nemorejo, zato kér njih jezik nima ne soglasnika r, ne c, so prišli zadnji dan pretečeniga leta k meni poslaniki imenovane gosposke in so me prosili, de bi jim pripustil, me po indijansko imenovati. Nisim se mogel njih željam zoperstaviti. Drugo jutro — na noviga leta dan — je sto praznično oblečenih môž k meni prišlo in so mi indijanski primik Minodee oznanili, po katerim bi me radi prihodnjič imenovali, če bi tudi meni vseč bil. Moje novo ime je tedaj Minodee, to je po slovensko dobra duša. Poglavar teh poslanikov je nar bolj zgornimu med njimi ukazal, mi razložiti, zakaj de so to ime iz vsih družih izvolili. Prav zlo me je njih hvaležnost razveselila. Po dokončanim praznovanju sim jim po indijansko, to je brez mize in brez nožov, vilic in žlic južino napravil; štirje fantički so nam stregli; eden je nosil narezane svinske krače, drugi kruha, tretji kofeta, četerti kinezka čaja. Prav dobre volje smo bili.“

Dalje popišejo gosp. Pirc svoje popotvanje po železni cesti in napravo vozov in vozovlakov na amerikanskih železnih cestah. Popotnike sploh hvalijo zavoljo lepiga zadržanja; nikoli niso pijanca med njimi vidili. — Poslednjič tudi povedó, de se jih je pretečeno leto okoli šest in osemdeset tavžent ptujcov v severno Ameriko preselilo. — Ni davnej kar so nam Križanski kontrolor, gosp. Kapelle v krajnskem jeziku pisano pismo nekiga Krajnca izročili, ki že več let prav srečno v Ameriki živi, in ktero bomo tudi berž ko bo mogoče, v Novicah natisnili.

V jamo pade, kdor jo drugimu kóplje.

(Na dalje.)

Bajram, zapovedan turški tridanjfki praznik, se bliža. V Saraju je nenavadno gibanje. Kizlarga, po zaslugah našiga Lamprina v cesarski milosti ohranjen ino v službi poterjen, stojí na vratih cesarskiga harema in zapoveduje na levo in na pravo. Očitno je veliko opravila. Dvor in ulica so polne černih in belih evnuhov, sužnih, in drugih postrežnikov. Brez prenehanja se donaša neprecenljivo blago v skrinjah slonokostenih in zlatih posodah, ter spravlja se v nar lepši hišo celiga Carigrada, v nar imenitniši zidovje čudopolniga harema. Ni ga jezika, de bi izrekel neznano bogastvo kašmirskiga ogrinala, kinežke svile, sibirske kožuhovne, arab-skiga kadila, dragiga kamenja, blišečih diamantov in snežnobelih biserv, ko zdaj se tukaj družijo v okinčenje ene umerjoče osebe. Po hiši se suče Kehaja Khaduna, vikši pazlivka cesarskiga ženstva, ter zapoveduje, kam in kakó se vse vred postaviti ima. Mudí se; pred praznikom mora vse olišpano biti, kakor poslopje nar bogatejši kraljice, kakor stan nar krasniši cesarske neveste, kér na-